

Schaktnings- övervakning inom kv. Renen

Arkeologisk schaktningsövervakning 2025

Renen 5, Växjö socken och kommun, Kronobergs län, Småland

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2026:26

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Schaktningsövervakning inom kv. Renen

Arkeologisk schaktningsövervakning 2025

Renen 5, Växjö socken och kommun, Kronobergs län, Småland

Författare
Copyright
Redaktion
Kartor

Andreas Emilsson
Kalmar läns museum 2026
Johan Åstrand, Stefan Siverud
Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från
Lantmäteriverket
Kalmar läns museum
1400-352X

Förlag
ISSN

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte	12
Metod och genomförande	13
Resultat	15
Tolkning och åtgärdsförslag	18
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

Museiarkeologi sydost har utfört en arkeologisk schaktningsövervakning inför en utökad exploatering av fastigheten Renen 5, belägen i Växjö kommun. Undersökningen gjordes på uppdrag av Växjö Snickartjänst AB. Området saknade registrerade lämningar inför undersökningen, men ligger i en fornlämningstät miljö och grän-sar direkt till den fossila åkern L1953:2001 och gravfältet L19525:8537.

Inför schaktningsövervakningen hade området delats in i tre olika ytor med olika ambitions-nivåer, totalt strax över 1600 m².

Den yta (ca 380 m² stor) som låg direkt intill grav-fältet och den fossila åkern, och som hade högst ambitionsnivå, schaktningsövervakades den 1 september 2025. Inom denna yta påträffades inga arkeologiska fynd och markskiktet var sedan tidi-gare omrört.

De båda andra ytorna exploaterades utan anti-kvarisk närvaro, då byggherren inte meddelade när arbetet återupptogs. Risken för att dolda läm-ningar har skadats i dessa delar bedöms dock vara låg.

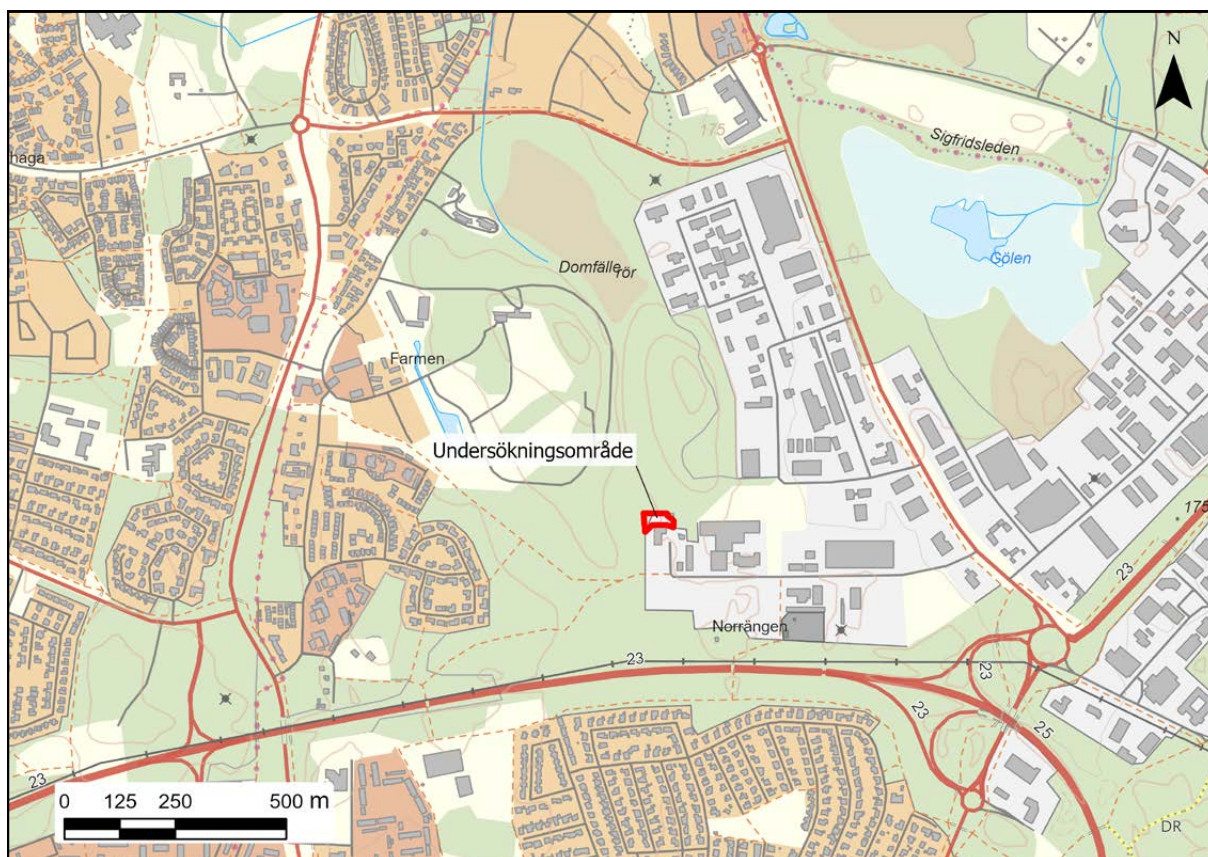
Då tomten nu är bebyggd föreslås inga ytterligare arkeologiska åtgärder.

Inledning

Museiarkeologi sydost har, på uppdrag av Växjö Snickartjänst AB, genomfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten Renen 5 i Växjö kommun med anledning av en utökad exploatering. Det aktuella undersökningsområdet är strax över 1600 m² stort (fig. 1). Inom denna yta fanns sedan tidigare inga registrerade

arkeologiska lämningar, men direkt öster om ligger den fossila åkern L1953:2001 samt gravfältet L19525:8537.

Schaktningsövervakningen gjordes utifrån ett beslut från Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Figur 1. Översiktskarta med det aktuella undersökningsområdet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsytan, som omfattade ca 1600 m², låg till största delen inom en befintlig tomt där den centrala delen utgjordes av en hårdgjord, delvis asfalterad yta och den östra av en gräsyta. I undersökningsytan ingick även ett skogsparti direkt väster om tomten.

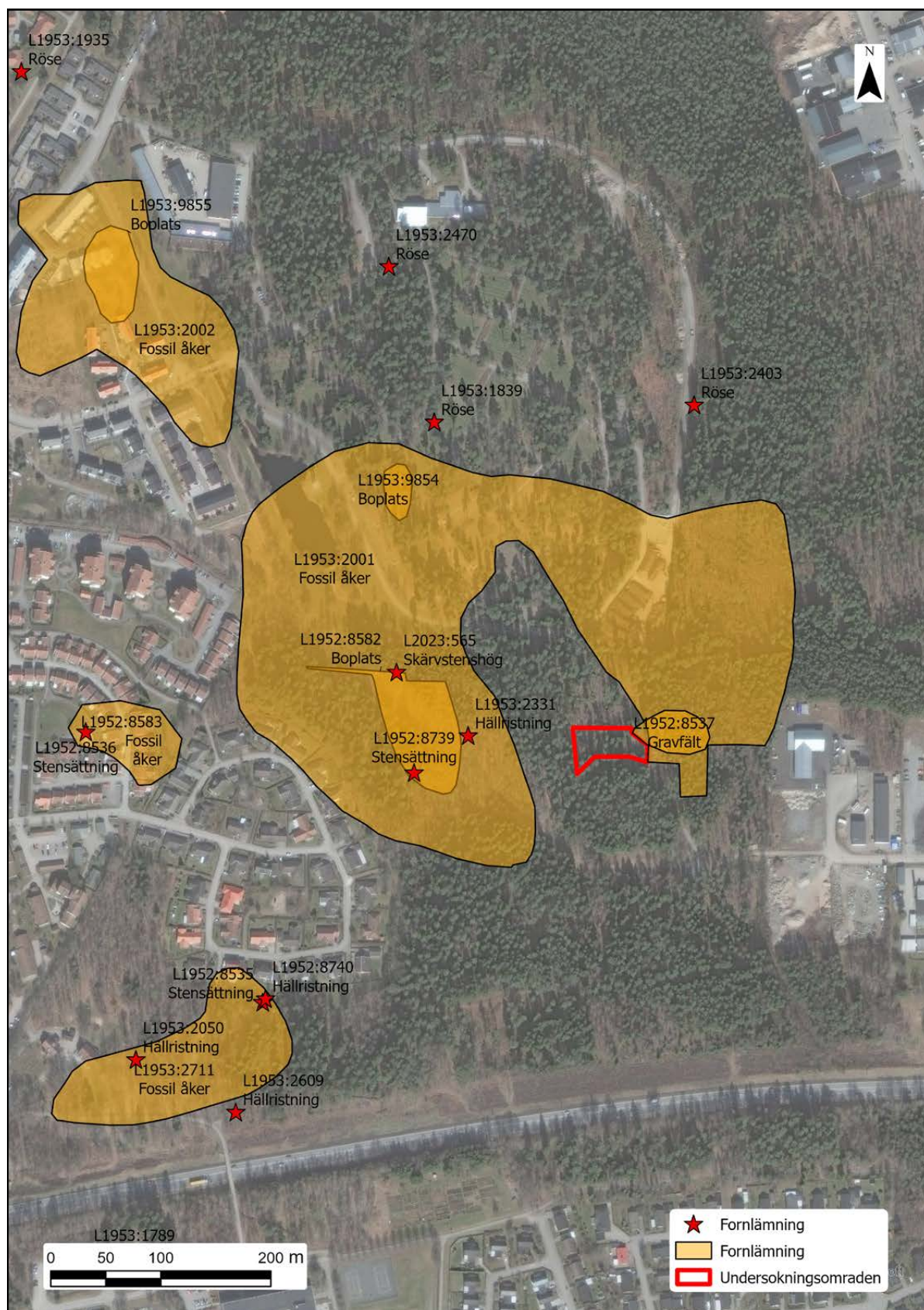
Undersökningsområdet ligger i en varierad fornlämningsmiljö som präglas av den fossila åkermarken L1953:2001. Denna är beskriven som ca 90–500 x 50–330 m stor (Ö–V) och består av ca 300 röjningsrösen som är 3–5 m i diameter och 0,1–0,4 m höga. De är generellt flacka, nedsjunkna och uppbyggda av 0,1–0,4 m stora stenar. Direkt öster om utredningsområdet finns även ett möjligt gravfält, L1952:8537, med fyra ovala och en rund stensättning samt en stensträng. Stensättningarna avtorvades vid en förundersökning 2011 men har i övrigt inte undersökts (Åstrand 2011). Stensättningarna är 5–7 m i diameter och 0,3–0,4 m höga. De är uppbyggda av stenar som är ca 0,05–0,45 m stora, varav en del är skärviga. Stensträngen är ca 30 m lång, ca 1 m bred och 0,1 m hög.

Ett flertal arkeologiska undersökningar har skett i området omkring Hovshaga från 1980-talet och framåt i samband med stadsdelens utbyggnad (se t.ex. Högrell 1996; Nylén & Brynielsson 2003). Boplatsundersökningarna i området har omfattat både centrala boplatssytor och ytterområden av boplatser. Omkring 100 m väster om utredningsområdet har det genomförts mindre förundersökningar inom boplatsten L1952:8582 (Therus 2021; Åstrand 2011). Vid förundersökningen 2011 påträffades ett 10-tal anläggningar, bl.a. stolphål, gropar och härdar, varav flera hade inslag av

skärvsten (Åstrand 2011). I kanten av boplatsten påträffades vidare en stensättning (L1952:8739). Inom boplatsten framkom spår av metallhantering i form av glödskal och sprutslag som hittades i ett av stolphålen, samt ett fynd av en ca 5 cm lång bronsstacka. Vid schaktningsövervakningen 2020 påträffades ytterligare boplatssanläggningar samt en skärvstenshö, L2023:565 (Thérus 2021). I skärvstenshögen påträffades ett fragment av bearbetad sten och ett fragment av bränt ben. En härd ¹⁴C-daterades till tidig förromersk järnålder och skärvstenshögen till bronsålder period III–IV.

I kvarteret Boplatsten har en central boplatssyta med tyngdpunkt i yngre bronsålder–äldre järnålder undersökts, och på Västra Lugnet strax intill har ett härdområde med samma datering undersökts (Högrell 1996; Nylén & Brynielsson 2003). En mindre boplatssyta har även undersökts inom Hovshaga kyrkogård strax norr om det aktuella planområdet (Nylén 2009).

I Hovshagaområdet har också ett antal undersökningar av fossil åkermark med röjningsrösen utförts. Undersökningarna har berört olika ytor med röjningsrösen, men få större områden med fossil åker har undersökts. Dateringarna har en tyngdpunkt i yngre bronsålder–äldre järnålder, men det finns även nedslag i medeltid (Skoglund 2005:70; Martén 2003). Det finns också en pollenanalys utförd intill kvarteret Boplatsten vilken täcker perioden från cirka 7000 f.Kr. och framåt (Ekström & Lagerås 1995). Diagrammet visar i sin helhet på en ovanligt stark odlingskontinuitet där marken kring Hovshaga har använts för åkerbruk och bete från yngre bronsålder och fram till modern tid.

Figur 2. Registrerade fornlämningar i relation till det aktuella undersökningsområdet.

Ett antal gravar har också undersökts i området. Den som ligger närmast undersökningsplatsen är röset L1953:1839. Röset undersöktes 1979 och daterades till yngre bronsålder, med fynd

av bl.a. brända ben, keramik och bronsfragment (Forslund 2005). I närområdet finns även flera skålgropshällar, bl.a. L1952:8740, L1953:2331 och L1952:8799.

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera eventuella fornlämningar som framkom vid schaktningen.

Målgrupper för schaktningsövervakningen var främst Länsstyrelsen och Växjö Snickartjänst AB. Undersökningen skulle genomföras med rimlig ambitionsnivå.

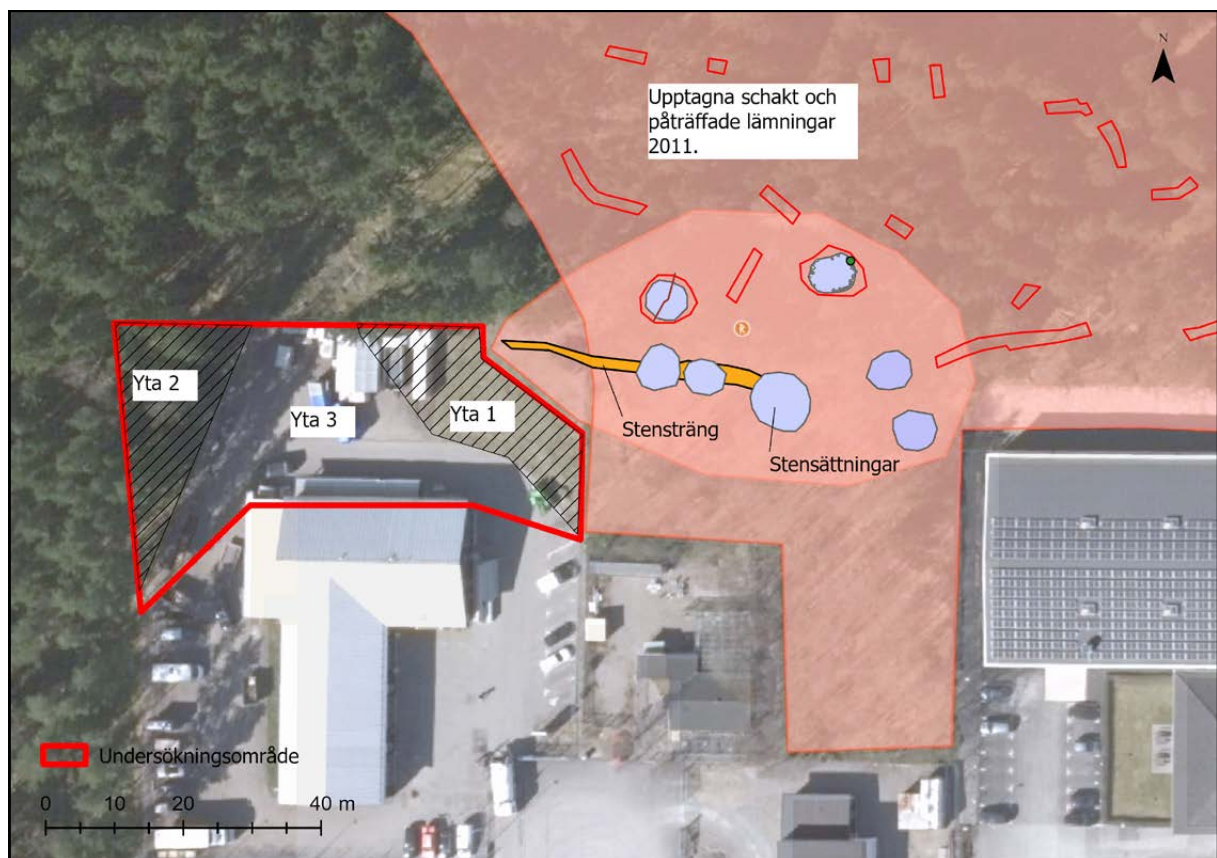
Metod och genomförande

Det aktuella undersökningsområdet omfattade ca 1600 m² och delades in i tre olika delar där det föreslogs olika ambitionsnivå och metodik (fig. 3).

- Yta 1 (ca 380 m²). Hög ambitionsnivå. Ytan som låg närmast gravfältet och den fossila åkern kom att friläggas och undersökas i sin helhet.
- Yta 2 (ca 340 m²). Medelhög ambitionsnivå. Denna yta låg inom låglänt och idag fuktig

mark men hade inte påverkats av exploatering. Här var planen att initialt ta upp ett par sökschakt för att bedöma förutsättningar/potential. Om anläggningar eller fynd påträffades avsågs hela ytan att friläggas.

- Yta 3 (ca 900 m²). Lägre ambitionsnivå. Denna yta är idag asfalterad och hade enligt markägaren schaktats ur och tidigare fyllts upp. Här var avsikten att en översiktlig schaktningsövervakning skulle genomföras

Figur 3. Det aktuella undersökningsområdet om dess indelning i tre delområden med olika ambitionsnivå. Inmätta konstruktioner från 2011 års förundersökning är markerade.

för att säkerställa att inga ursprungliga marklager med ev. arkeologiska kontexter fanns kvar eller påverkades.

Schaktningsövervakningen skulle, enligt önskemål från exploatören, genomföras i flera steg, varav det första var att schaktningsövervaka Yta 1. De andra ytorna skulle undersökas vid ett senare tillfälle. Detta kunde dröja, men exploatören

skulle meddela när det blev aktuellt. Vid kontakt med exploatören i början juli 2026 visade det sig dock att Yta 2 och 3 redan hade exploaterats några månader tidigare. Vid schaktningen av Yta 1 var en arkeolog med och övervakade avbaningen.

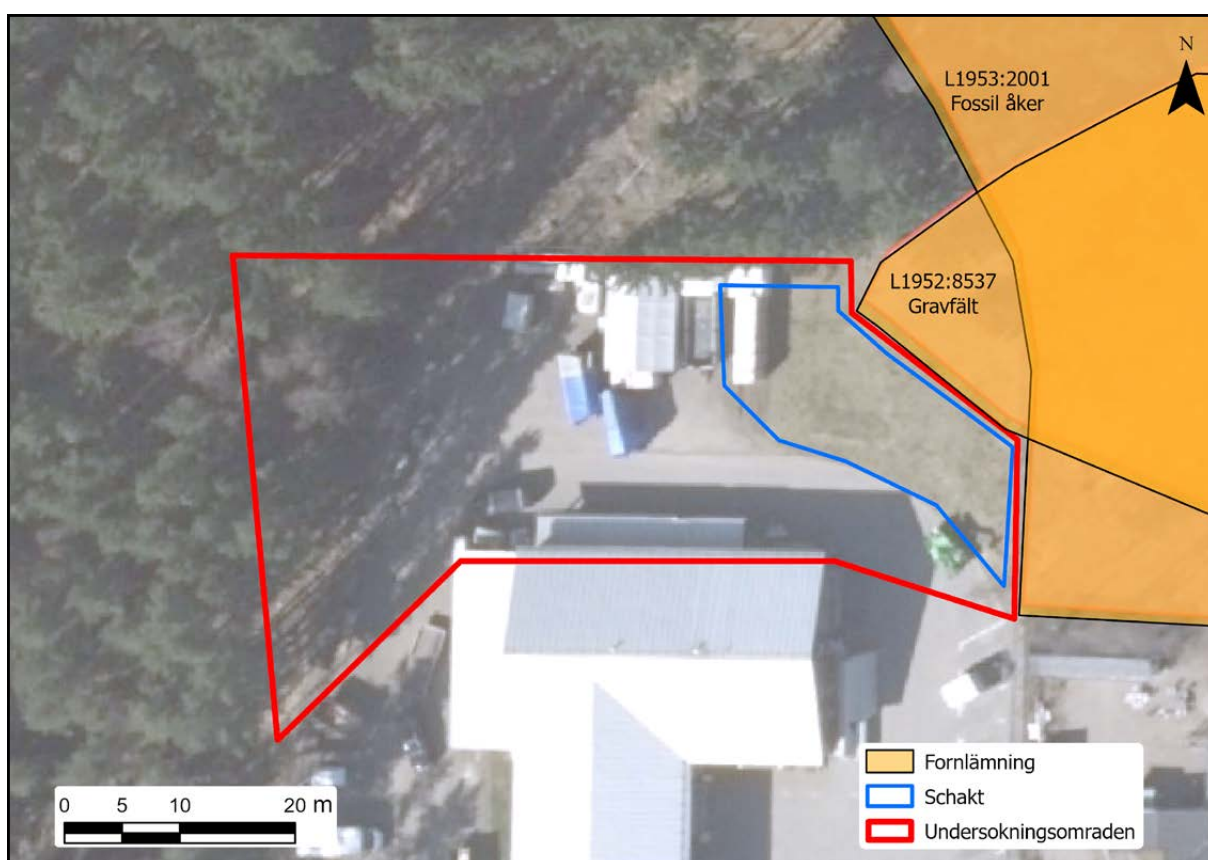
Inmätning skedde med GPS och RTK-GPS i referenssystemet SWEREF 99 TM.

Resultat

Undersökningen skulle, som tidigare nämnts, genomföras vid olika tillfällen, och undersökningsområdet hade inför schaktningsövervakningen delats in i tre delar: Yta 1, 2 och 3 (se fig. 3).

Den första delen, Yta 1, som också hade den högsta ambitionsnivån, schaktningsövervakades den 1 september 2025 och omfattade ca 350 m² (fig. 4). Vid schaktningsövervakningen kunde det konstateras att marken – som inför den arkeologiska insatsen utgjordes av en gräsbeklädd kulle utan

uppstickande stenar eller stubbar – var omrörd. Den hade sannolikt påverkats i samband med ett tidigare iordningställande av tomten (fig. 5). Den berörda ytan hade ett övre markskikt som utgjordes av en grässvål och upp till 0,7 m tjock, brunbeige siltig sand (fig. 6). Därunder fanns morängrus med bitvis humösa inslag, samt bl.a. murket trä och enstaka plastföremål. Att ytan hade påverkats framgår även vid en jämförelse med markammansättningen i de schakt som togs upp ett tiotal meter österut under 2011, där det övre

Figur 4. Upptaget schakt (Yta 1) inom undersökningsområdet.

Figur 5. Påbörjad avbaning av Yta 1. Foto från väster.

Figur 6. Markskikten var djupa och omrörda. Foto från sydväst.

markskiktet inte var mer än 0,2 m tjockt innan steril silt och morän tog vid (Åstrand 2011:74).

De båda andra ytorna, Yta 2 och 3, exploaterades utan antikvarisk närvaro då exploatören missade att meddela när arbetet skulle genomföras under

våren 2026. Bedömningen inför schaktningsövervakningen var dock att risken att påträffa arkeologiska lämningar inom dessa ytor var relativt låg till måttlig. Yta 3 var, som tidigare nämnts, till största delen asfalterad, och Yta 2 låg inom skogsmark men var låglänt och något fuktig.

Tolkning och åtgärdsförslag

Inga arkeologiska kontexter påträffades vid schaktningsövervakningen inom Yta 1. Inom de andra ytorna skedde exploateringen utan antikvarisk närvaro. Utifrån fotografier tagna av exploatören i samband med byggnationen, samt den tidigare bedömningen av området, bedöms risken för att dolda arkeologiska lämningar har skadats vid exploateringen som mycket låg.

Att delar av området exploaterades utan antikvarisk närvaro beror sannolikt på att arbetet drog ut

på tiden, och att exploatören därefter missförstod processen och hade bedömt att det räckte att ta foton. Han tog därmed inte kontakt när arbetet återupptogs ett halvår efter den första arkeologiska insatsen.

Då tomten nu är bebyggd föreslås inga ytterligare antikvariska åtgärder inom det aktuella undersökningsområdet.

Referenser

- Ekström, J. & Lagerås, P. 1995. *Jordbruk och vegetation vid Hovshaga under förhistorisk och historisk tid. En pollenanalytisk studie norr om Växjö*. Lundqua uppdrag Vol. 23. Lund.
- Forslund, K. 2005. *Rapportsammanställning. Totalundersökning, Sm, Växjö, RAÄ 127, 1979*. Riksantikvarieämbetet. (RAÄ dnr 321-1765-2005).
- Högrell, L. 1997. Fornlämningar på Kronobergsnäset och undersökningen av kv Boplatsen. I: Hansson, M. Högrell, L. & Skoglund, P. *Gårdar, åkrar och biskopens stad. 3000 år i Kronobergs län*. Smålands museum. Växjö.
- Martén, E. 2003. *Del av röjningsröseområde och boplatsundersökning norra Hovshaga. RAÄ 176 och RAÄ 316, Växjö socken och kommun, Kronobergs län, Småland*. Smålands museum rapport 2003:2.
- Nylén, A. 2009. *Särskild arkeologisk undersökning. Hovshaga kyrkogård, RAÄ 387, Växjö socken, Växjö kommun*. Smålands museum rapport 2009:7.
- Nylén, A. & Brynielsson, M. 2003. *Ett härdområde vid Västra Lugnet. Växjö 6:2, Växjö stad och kommun, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 2003:8.
- Skoglund, P. 2005. *Vardagens landskap – lokala perspektiv på bronsålderns materiella kultur*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8° No 49. Stockholm
- Therus, J. 2021. *En schaktningsövervakning och skärvstenshög i Hovshaga Arkeologisk schaktövervakning 2020 L1952:8582, L1953:2001, Växjö 7:93, Växjö socken, Växjö kommun, Kronobergs län, Småland*. Kalmar läns museum, Arkeologisk rapport 2021:16
- Åstrand, J. 2011. *Hovshaga SO. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 193, 301, 302:1, 403, 404, 405, 406, 407, 408, och 410, Växjö socken, Växjö kommun, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 2011:10.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	1130–2024
Kalmar läns museums dnr:	25/0408
Projektnummer KLM:	A2462
KMR uppdragsnr:	202600932
Uppdragsgivare:	Växjö Snickartjänst AB
Landskap:	Småland
Kommun:	Växjö
Socken:	Växjö socken
Fastighet:	Renen 5
Fornlämningsnr:	L1953:2001 fossil åker, L19525:8537 gravfält
X koordinat:	6306875 (N)
Y koordinat:	488570 (E)
Latitud:	56.905434
Longitud:	14.812321
M ö h:	181–179 möh
Fältarbetstid:	010925
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Andreas Emilsson
Foto, Du-nummer:	Du 546
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

